

Dvorec Gutenbüchel

Avtorica:

Andreja Jurkovnik v sodelovanju z Matejo Kumer

Oblikovalec:

Peter Groznik - Peč

Vir:

Miran Aplinc: Vošnjaki - industrialci iz Šoštanja

Fotografije:

Mateja Kumer, Vlado Kojc, Andreja Jurkovnik,
Branko Meh, Občina Šoštanj in Muzej Velenje.

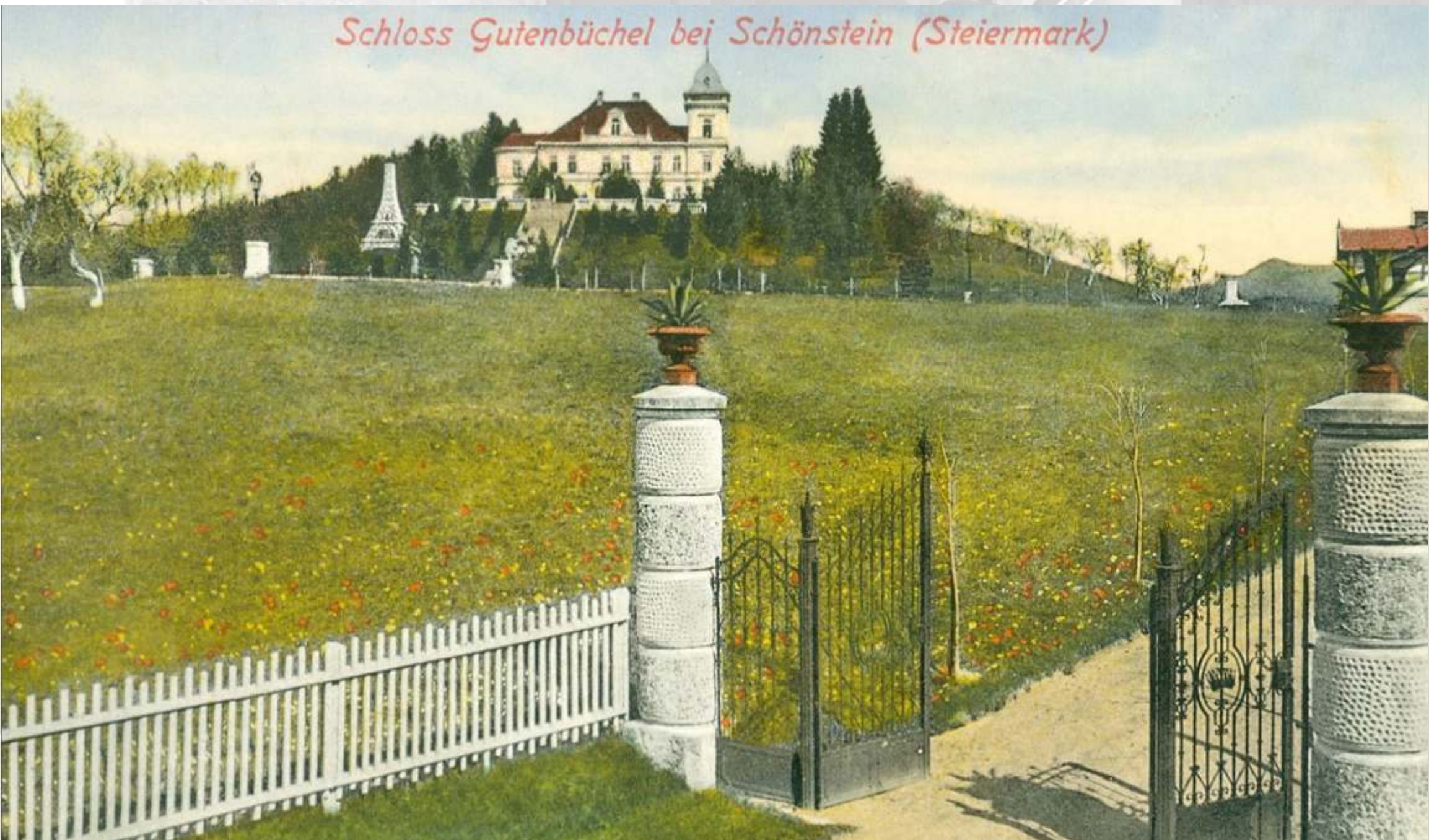
KNJIŽNICA
VELENJE

Dvcorec Gutenbüchel (Büchel pomeni podobno kot Hügel, to je grič) stoji na manjši vzpetini sredi parka v vasi Ravne pri Šoštanju. Poznan je tudi pod imenom Marovška graščina. Marof oz. majerhof v prevodu pomeni pristavo, upravnikov dvor. Dvorec je nastal kot pravni naslednik gradu Forhtenek in je svoj razvoj dosegel šele z opustitvijo forteneškega gradu sredi 17. stoletja. Po pripovedkah je dvorec stal že v času grofov Celjskih, a je pogorel. Po požaru so prvotni dvorec temeljito prezidali. V Vischerjevi Topografiji okoli leta 1681 je upodobljen kot preprosta enonadstropna stavba pravokotnega tlorisa brez fortifikacijskih sestavin, a s prislonjenim altanam ob pročelju.

Dvorec Ravne pri Šoštanju. Bakrorez iz Vischerjeve Topografije Štajerske, leta 1681.

Lastniki so se hitro menjevali. Prvotno stavbo je posedoval Karl pl. Hohenwart, ki je omenjen leta 1489. Leta 1575 je bil lastnik dvorca Baltazar Wagen, nato pa ga je pridobil Erazem Raumschüssel in ga leta 1614 prodal Maksimilijanu Heriču s Pakenštajna. Leta 1637 je bil graščak Matija Plapart, od leta 1651 do 1741 so bile Ravne v posesti grofov Hohenwartov, nato pa jih je za doto dobil baron Johann Ferdinand Lang. Med nadaljnjimi lastniki srečamo še barona Franca Ksaverija Galla pl. Gallensteina, ki je Ravne kupil leta 1764. Od leta 1798 do 1804 je bil lastnik Valentin pl. Schildenfeld, nato Franc Ksaverij Lininger, od leta 1824 Gregor Perger in od leta 1855 rodbina Posevnik. Leta 1906 je dunajski arhitekt Otto Wagner dvorec Ravne prodal baronu Haeblerju, leta 1925 pa ga je kupil znan šoštanjski industrialec Woschnagg. Po drugi svetovni vojni je bila stavba nacionalizirana.

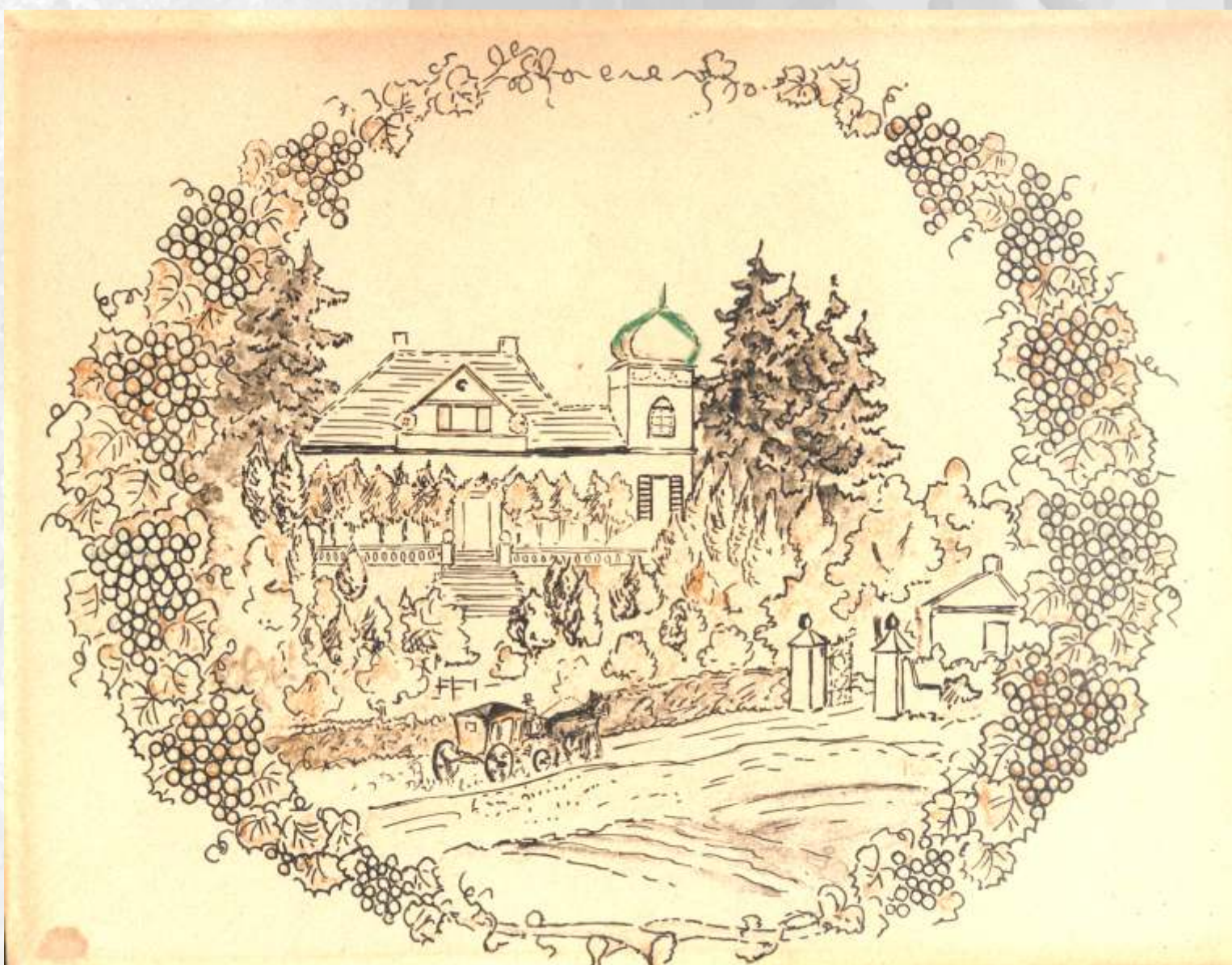

Ograja in stopnišče pred gradom sta izdelana iz tržaškega marmorja.

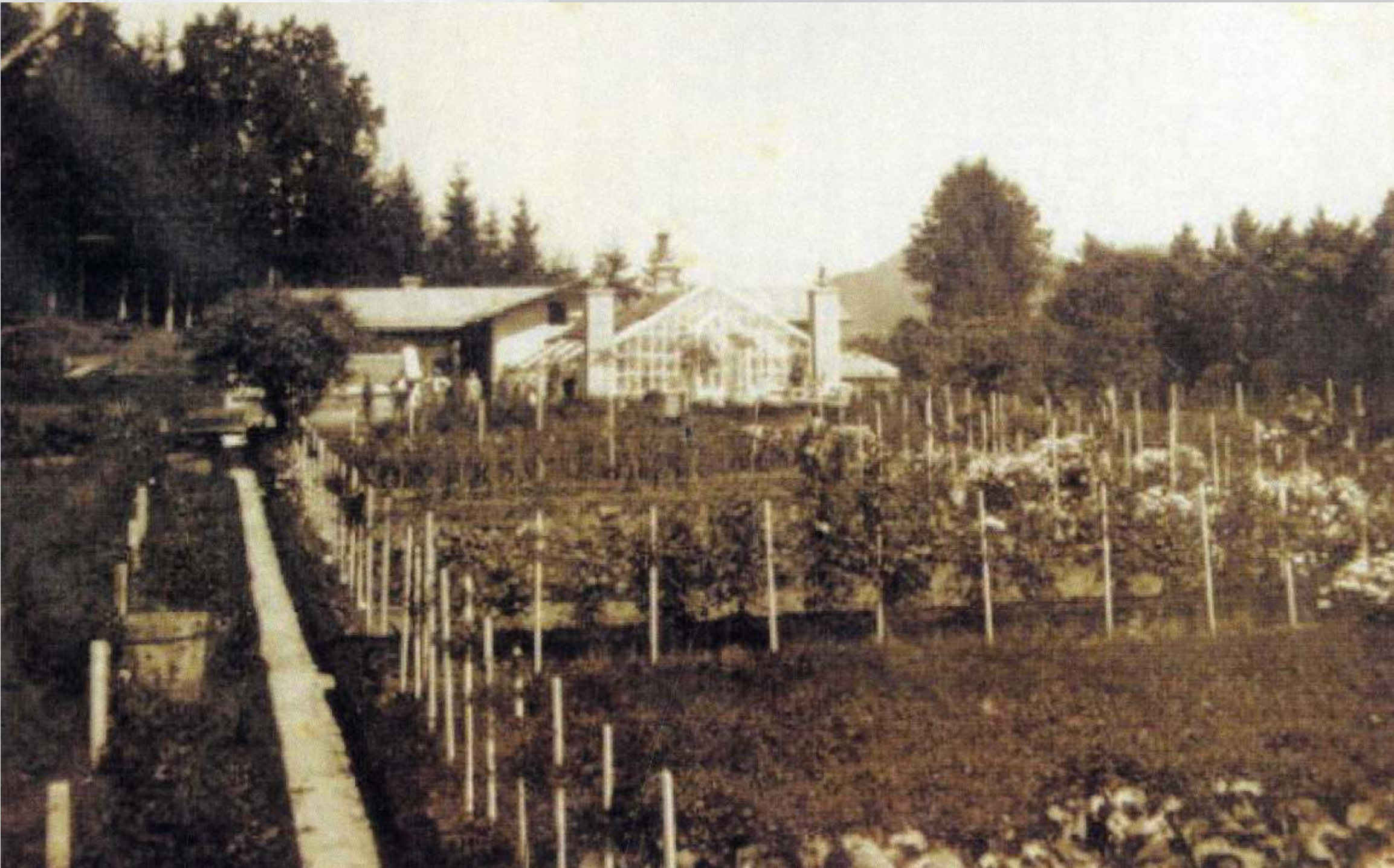

*Blick auf Gutenbüchel bei Schönstein. Unterzeichnet von K. - 22/10/02
Herrn von Hohenwart, dem Herrn von Hohenwart, dem Herrn von Hohenwart
Herrn von Hohenwart, dem Herrn von Hohenwart, dem Herrn von Hohenwart*

Gutenbüchel v začetku 20. stoletja

Fotografija, ki jo je Muzej Velenje podarili Woschnaggom leta 2011.

Severno od dvorca se je parkovna os podaljšala skozi gospodarski vrt do steklenjaka, za njim pa se je kompozicija končala z gozdom, imenovanim Tenik.

*Der Eiffelturm - ein riesiges, hölzernes Modell.
- Gabe für Herrn v. Haebler - fünf Jahre
später, fertig, für Herrn v. Haebler - fünf Jahre
später, fertig, für Herrn v. Haebler - fünf Jahre*

Pomanjšan 15 metrov visok Eifflov stolp

Družina Woschnagg se je leta 1750 iz Vitanj priselila v Šoštanj. Iz majhne usnjarske delavnice je nekaj rodov družine s svojo izjemno podjetnostjo zgradilo veleindustrijo in z izdelki oskrbovalo celotno ozemlje Avstro-Ogrske. Mesto je dobilo sodišče, policijo, godbo Zarja, gasilsko društvo, ki je bilo ustanovljeno v usnjarni, pa tudi nogometni klub. Ključnega pomena je bilo tudi to, da je Šoštanj takrat dobil železniško progo. Ta je vodila naprej do Dravograda.

LEDERWERKE FRANZ WOSCHNAGG & SÖHNE A.-G. ŠOŠTANJ (Schönstein, Jugoslavien) Gegründet 1788

ERSTKLASSIGE ERZEUGNISSE: Blankleder schwarz, Marke „Pferdekopf“, Feinblankleder färbig, Gamaschenleder, Sandalenleder färbig, Vachescroupon, V.-Häse, V.-Avern, Vachessohlen, braune und glatte Kuhleder, braune und glatte Kipse, Opankenleder, Spaltleder lohgar und färbig.

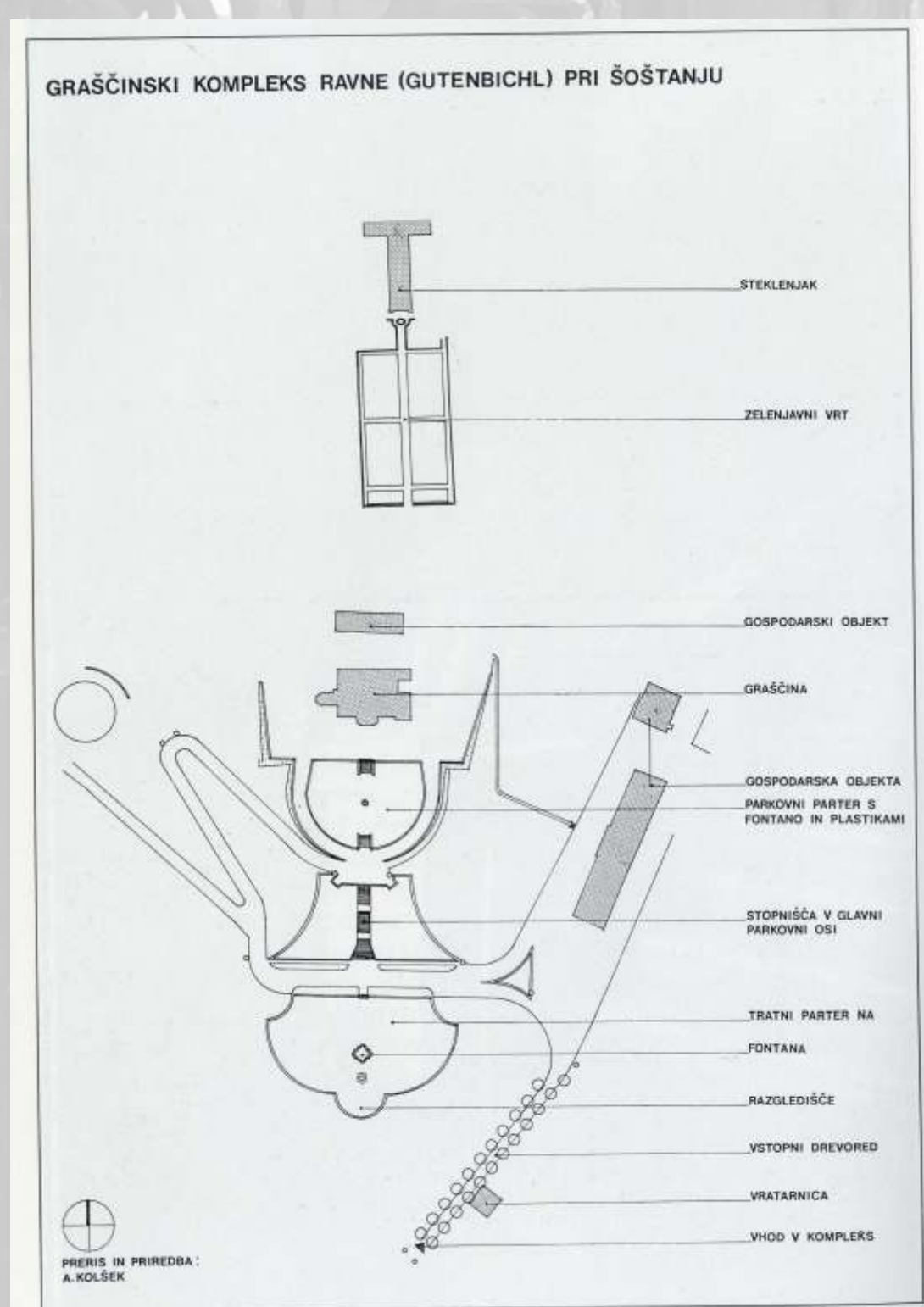
Woschnaggi s Prostovoljnim gasilskim društvom Tovarna usnja Šoštanj okrog leta 1930. V sredini sedita Marianna in Franz, desno Walter, levo od matere pa Herbert Woschnagg.

Prihod v tovarno z avtomobilom

Herbert in Walter na konju

Alfonz Telley, junij 1915 (Geburtshaus in Šoštanj) Villa 1899 - 1926, Speisesaal

Leta 1925 sta Franz in Marianna Woschnagg graščino kupila od barona Josipa Plemlja za 1,25 milijona dinarjev ali 5,5 milijona kron. H gradu sta spadala še veliko gospodarsko poslopje in obsežen park s steklenjakom, ki nosi letnico 1899.

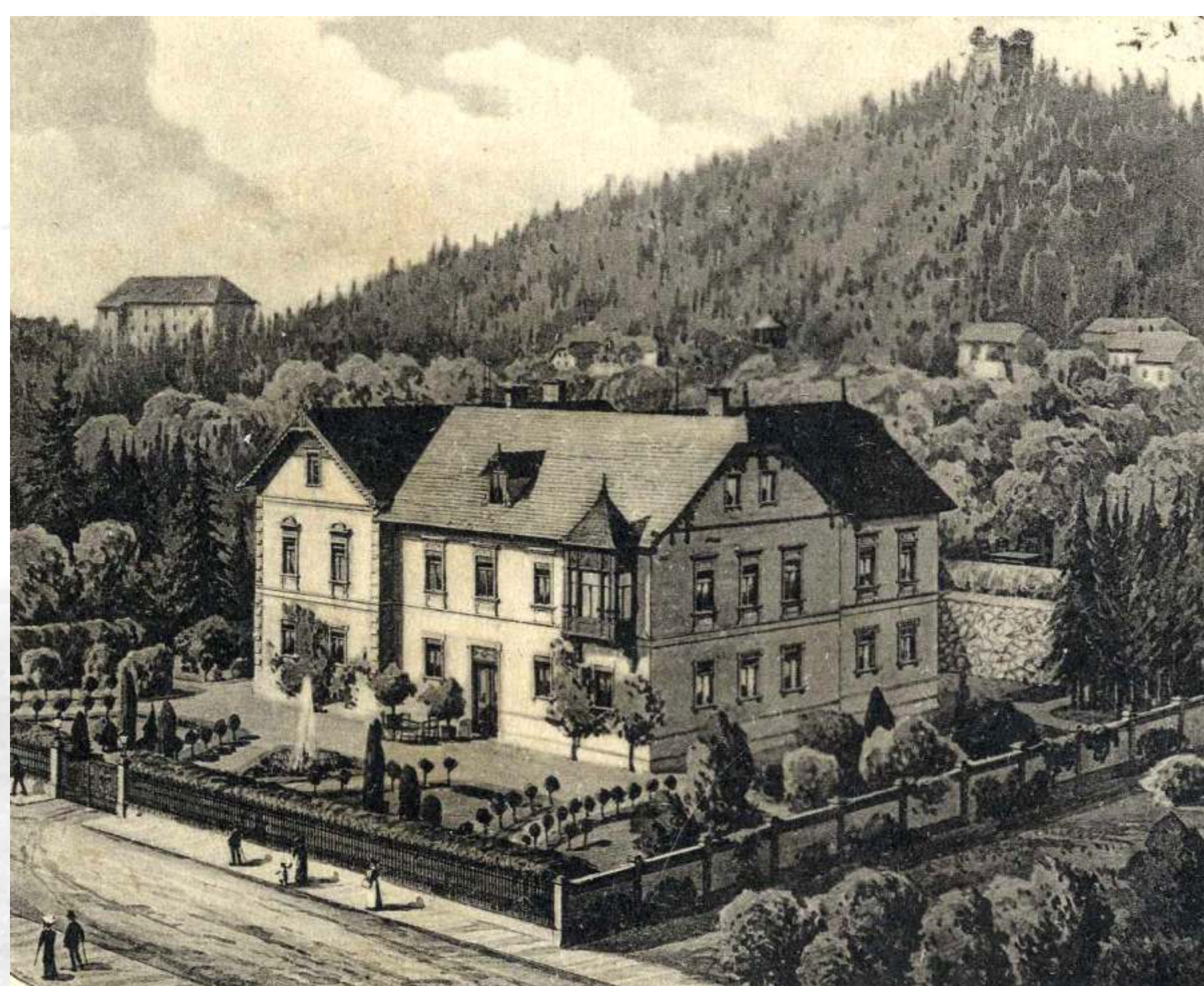
Iz ohranjenih zemljiških in posestnih listov je razvidno, da so leta 1931 člani družine Woschnagg imeli v lasti zemljišča na Goricah, v Metlečah, Kopčniku, Podhojah, Ravnah, Šoštanju, Lokovici in Družmirju.

Grajsko stavbo sta Woschnagga zunaj in znotraj preuredila in posodobila, da je imela svojo majhno vodno elektrarno, bazen in zelo lep park, posejan s številnimi redkimi eksotičnimi rastlinami. Park je obdan s kovano železno balustradno ograjo, okrašeno s kovinskimi kandelabri, ki so bili uporabljeni za električno razsvetljavo. Lep park je zasnovan v treh terasah v smeri sever – jug. Poudarjen je s stopniščem in fontano, okrašeno z dečkom in labodom. Pred samim dvorcem na nižji terasi je postavljena fontana, ki jo obkrožajo štirje grifoni, izdelani iz kositra in postavljeni na piedestale. V notranjosti so imenitno opremljeni prostori z dragocenimi parketi, lesenimi zidanimi oblogami in lepim intarziranim pohištvom.

Herbert Woschnagg je mladost preživel na Guntenbüchlu, kasneje pa se je kot direktor preselil v vilo, v kateri je bil po drugi svetovni vojni zdravstveni dom.

Na poslovnih potovanjih je mladi Herbert spoznal Malvino Egersdorfer iz Zagreba. Poročila sta se leta 1933 na Dunaju. V njun zakon se je 19. maja 1937 rodila hči Marjana in 11. septembra 1939 še sin Franz. Leta 1936 je Herbert začel graditi za svojo družino nov dom- vilo Široko.

Malvina, roj. Egersdorfer (1912-1945), po rodu iz ugledne hrvaške družine. Med vojno pa je delovala pri Rdečem križu in aktivno pomagala osvobodilnemu gibanju, zaradi česar so jo Nemci ustrelili manj kot mesec dni pred koncem vojne.

Herbertova vila v Šoštanju, kjer je bil kasneje zdravstveni dom.

Malvina Woschnagg

Marjana in Franz Woschnagg

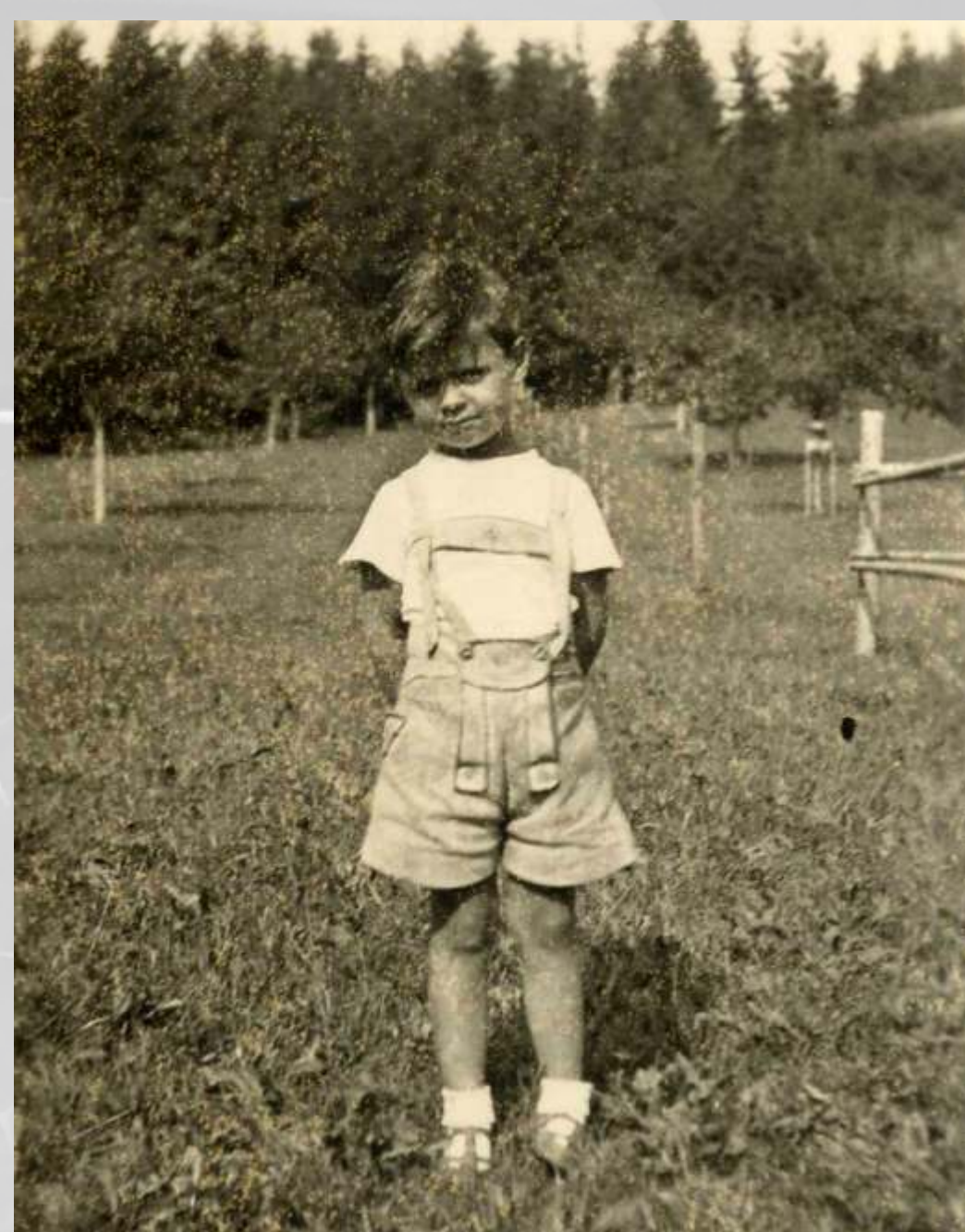
Vrt pred vilo

Woschnaggi so gospodarske objekte na posestvu dodobra obnovili, tako je sin Walter v kasnejših letih stanoval nad gospodarskimi objekti in gospodaril na posestvu, ki je merilo 48 hektarjev obdelovalnih površin, skupaj z gozdovi pa skoraj 100 hektarjev. Walter je imel na posestvu tudi moderno konjušnico in jahalne konje, kočije za različne priložnosti in več parov vprežnih konj.

Dorli, rojena Held (1915-1957), je bila iz premožne švicarske družine, a se je še pred poroko gibala v marksističnih krogih švicarskih komunistov. Z Walterjem sta se spoznala v nekem sanatoriju v Švici, kjer se je zdravila njegova mama. Po poroki se je Dorli hitro naučila slovensko. Edina med člani družine se ni hotela včlaniti v Kulturbund in je javno izražala protifašistično usmeritev. Že od leta 1941 je bila v stikih z Osvobodilno fronto. Želela je oditi v partizane, a so ji zaupali posebno nalogo, da naj v Švico odnese dokaze o zločinih v Jesenovcu. Ko ji je gestapo prišel na sled, sta z možem Walterjem zbežala v Švico tako, da sta preplavala nemški del reke Ren, na švicarski strani pa ju je čakal Dorlin brat. Leta 1946 se je Dorli brez moža vrnila v Jugoslavijo, da bi otroke vzgajala v socialističnem duhu. Želela je vstopiti tudi v Komunistično partijo, a so jo zaradi rodu zavrnil. Razočarana in bolna se je leta 1949 vrnila z otroki k možu na Dunaj.

Dorli Woschnagg

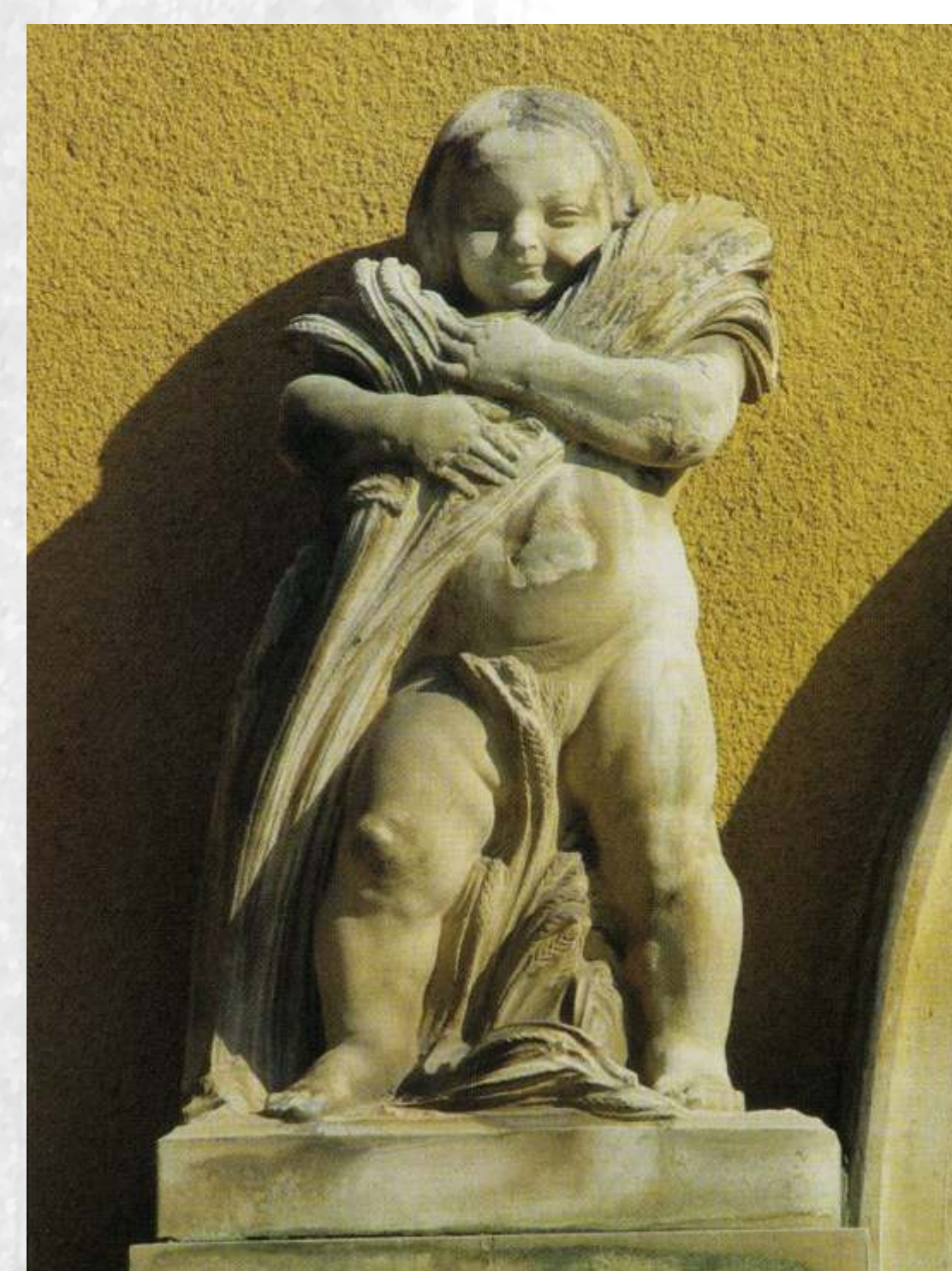

Sin Gregor Woschnagg

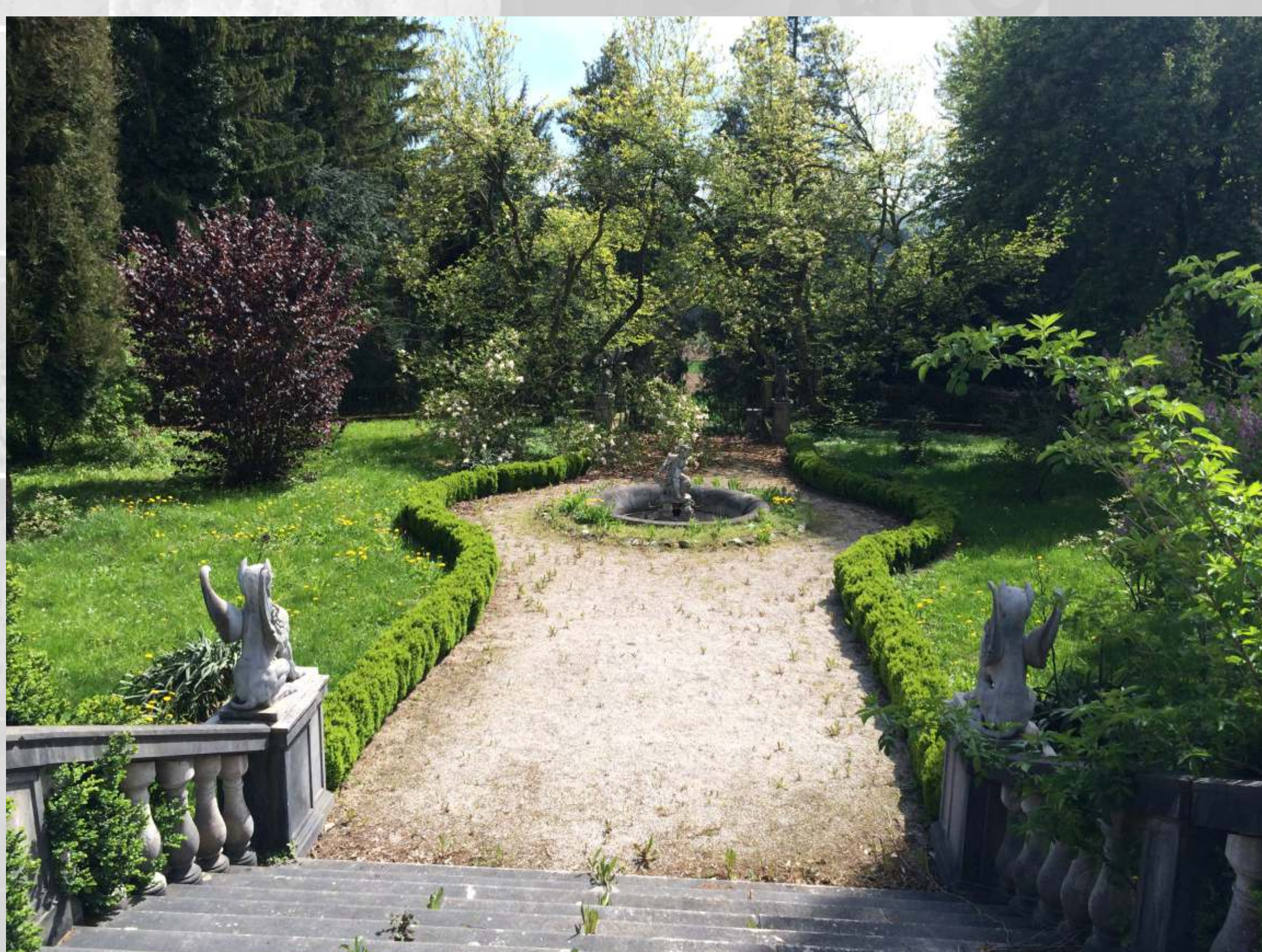

"Čuvaji dvorca" Grifona krilatih levov z oprsem, izdelana iz kositra. Danes so hranjeni v dvorcu.

Poljedelstvo, kip Ivana Napotnika, 1927

Kamnite skleda danes hrani Muzej Velenje.

Dvorec Gutenbüchel danes

Od leta 1963 do leta 2013 je bil v dvorcu oddelek Psihiatrične bolnišnice Vojnik. Po umiku Psihiatričnega oddelka so двореc leta 2013 zaprli in ga vnovič odprli leta 2015. Arhitektka in poznavalka njegove zgodovine Mateja Kumer je v njem pripravila adventno razstavo, sledili sta še velikonočna razstava in septembrsko odprtje dvorca ob tednu evropske kulturne dediščine.

